

Likusieji ant kranto skaičiuoja nerimo minutes

Vidmanto Balkūno nuotraukos

Retas kuris iš mūsų turbūt sutiktų savo atostogas ir joms skirtą pinigų sumą paaukoti tam, kad pabūtų ten, kur šalta, tamsu, drėgna ir pavojinga. Šio rašinio herojaus dėka Lietuvoje buvo atrastas vienas iš dviejų šalyje esančių urvų ir gauta naujų duomenų apie Šiaurės Lietuvoje vandeniui užlietas karstines įgriavas.

Vidmantas BALKŪNAS

Rusas Aleksejus Aksionovas - vienas labiausiai vertinamų profesionalų buvusioje Tarybų Sąjungoje. Lygiai prieš metus šalies speleologų kvietimu į Lietuvą atvykusio naro vizitas pasibaigė sensacija - Lietuvoje buvo atrastas naujas urvas. Pasinėręs į Pasvalyje esantį Žalsvąjį šaltinį speleologas patikslino jo gylio matavimus ir nustatė, kad toliau jis šakojasi į dvi atskiras sales. Iki tol buvo manoma, kad Žalsvasis šaltinis yra paprasčiausia versmė.

Taigi šiuo metu Lietuvoje žinomi du urvai - Žalsvasis šaltinis Pasvalio mieste (16 m gylio, turintis dvi požemines sales) ir Karvės ola netoli Biržų (gylis - 19 m, iš kurių 7 apsemti vandeniu).

Lietuvos speleologų klubo "Aenigma" kvietimu Aleksejus į Lietuvą atvyko ir šiemet. Šįsyk nardė su žmona ir vienu iš dabartinių savo mokinių. Netoli Biržų Karvės oloje esantis požeminis ežeras Lietuvos urvotyrininkams seniai nedavė ramybės. Į jį pasinėręs speleologas aptiko iki šiol nežinomas požemines ertmes. Užlieta vandeniu pusės krepšinio aikštelės dydžio salė iki šiol lietuvių mokslininkams nebuvo žinoma.

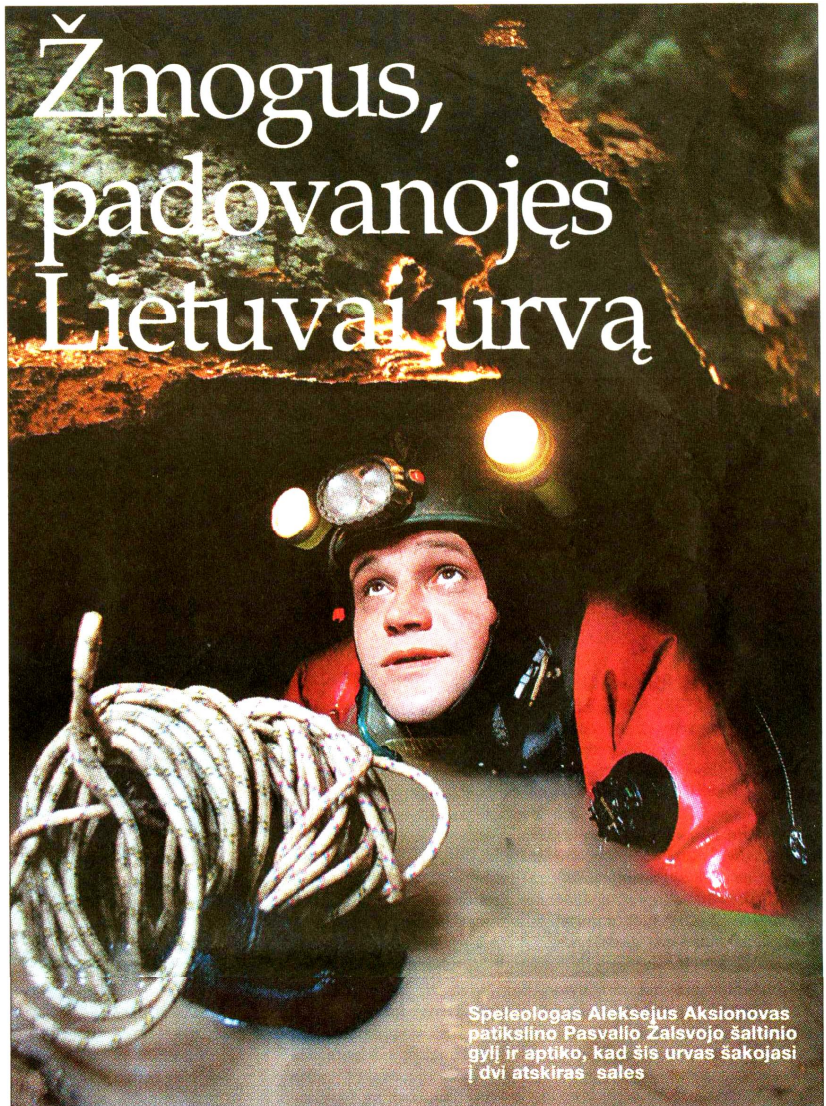
Pasvalio rajone tekanti upė Orija ir joje esanti devynių metrų duobė taip pat sudomino narą. Paminėjęs jį jos dugną jis konstatavo, kad tai tiesiog graži karstinė įgriuva, bet, deja, ne urvas - jokių atšakų ar ertmių nėra.

Penkios minutės be deguonies

"Nardymu urvuose susidomėjau vos pradėjęs domėtis speleologija - būdamas 24 metų, - sako

Aleksejus. - Per tą laiką buvo įvairiausių, tik per plauką laimingai pasibaigusiu įvykiu, tačiau nėkارت į galvą nebuvo atėjusi mintis mesti šį užsiėmimą".

Vieną iš tokių, bene pavojingiausių iš visų, įvykių A.Aksionovas prisiminė nenoriai. Urale esantis Ordinskajos urvas vos netapo paskutine naro poilsio vieta. Nardant urvuose galioja "1/3 taisyklė". Tai reiškia, kad prieš pasinėrdamas į sifoną (vandeniu užlietą urvo dalį) naras privalo apsiskačiuoti, kad plaukdamas į priekį sunaudotų ne daugiau kaip trečdalį viso deguonies. Kitas trečdalis yra skirtas parplaukti atgal. O trečiasis visuomet privalo likti kaip atsarginis, jeigu atsitiktų nenumatytas atvejis - naras

Speleologas Aleksejus Aksionovas patikslino Pasvalio Žalsvojo šaltinio gyliį ir aptiko, kad šis urvas šakojasi į dvi atskiras sales

susipainiotų trose ar tiesiog pasiklystų. "Aš nusižengiau šiai taisyklei ir vos neužmokejau savo gyvybę", - prisipažino A.Aksionovas.

Speleologas pasinėręs po vandeniu besistengdamas atrasti naujus praėjimus užsimiršo ir kvėpavimo aparate deguonies liko daug mažiau, negu privaloma pagal taisyklę. "Kai balione baigėsi deguonis, povandeninis kompiuteris rodė, kad iki išplaukimo į pa-

viršių liko dar penkios minutės. Nežinau, kas tuomet man padėjo išgyventi, tačiau išplaukęs į urvo dalį, kurioje yra oro, jaučiausi ant-
rąkart gimęs".

Atsisakyti savo pomėgio neketina

Šis atsitikimas vyro neatbaidė nuo nardymo, tačiau leido pajusti, kaip svarbu laikytis visų saugumo

taisyklių. Pats kadaise buvęs naujokas, šiandien Aleksejus rengia povandenininkų grupę speleologų klube. "Po šio įvykio iš visų savo mokinių reikalauju be kompromisų laikytis šių taisyklių. Suprantu, kad net menkiausia klaidė ar šalto proto nebuvimas gali palaidoti žmogų. O mirti iš mano grupės tikrai niekas nesiruošia - dar tiek daug neatrastų urvų, kuriuos turime ištyrinėti", - sako Maskvos speleologų klubo "Sokolniki-RUDN" instruktorius Aleksejus Aksionovas.

Tapti speleologu naru nelengva

Šia mokslo ir sporto šaka gali užsiimti visi, tačiau paprastai ja susidomi ir toliau praktikuoja tik patys valingiausi ir psichologiškai stiprūs žmonės.

Sakoma, kad tyrinėjant urvus ir jų sistemas psichologinis pasirengimas yra daug svarbesnis už fizinį. Kritinėmis situacijomis žmogus gali parodyti sau pačiam neįsivaizduojamą fizinę ištvėrę, tačiau dažniausiai palūžta dėl dvasinių, o ne fizinių jėgų stygiaus.

Net jei ir patekote į Aleksejaus Aksionovo vadovaujamus užsiėmimus, nereiškia, kad dar tais pačiais metais jau nardysite apsemtuose požemiuose. Visų pirma laukia ilgos treniruotės baseinuose, pasukui - nardymas žiemą po ledu. Taip siekiama sudaryti kuo panašesnes ir nardymo urvuose sąlygas. Po šių išbandymų teks įveikti paprastą

Iki A.Aksionovo buvo manoma, kad Žalsvasis šaltinis - paprasčiausia versmė

ir neilgą sifoną (urvo dalį, visiškai užlietą vandeniu). Ir tik viską atlikus be priekaištų, speleologo naro karjerą galima tęsti kartu su kitais klubo nardytojų komandos nariais. Tad jeigu jūs nesate buvęs urvuose ir norite juose nardyti, tikėtina, kad tai sugebėsite padaryti tik po 3-5 metų.

Mėgstamiausias urvas - Abchazijoje

Per visą savo aktyvią veiklą speleologas yra pasinėręs į daugybę pačių sudėtingiausių ir įvairiausių sifonų ir vandeniu užlietų urvų ar jų dalių.

Išpūdingiausiu savo nėrimu jis laiko nėrimą į "Zabludshik" urvo sifoną. Šio sifono gylis siekia 40 metrų (o tai yra daugiau negu standartinis šešiolikos aukštų namas). Įveikęs šį gylį naras pateko į požeminę upę ir teko grįžti atgal.

Ir nors šis pasinėrimas padarė neišdildomą įspūdį, tačiau vieta, į kurią naras sugrįžta beveik kasmet, - Iljuchino urvų sistema Abchazijoje. Čia, viename iš giliausių pasaulio urvų, kilometro gylyje yra keletas sifonų, kuriuos būtina įveikti siekiant sužinoti, kur toliau tęsiasi urvas.

Trys ekspedicijos - vienas pasinėrimas

Tokios ekspedicijos yra labai sudėtingos. Tam, kad pranertum urve esančius keturis sifonus, dirbama trejetą metų. Pirmaisiais metais ekspedicija organizuojama ir iki sifono nunešama visa narams reikalinga įranga - oro balionai, hidrokostiumai ir kiti reikmenys. Kad darbas būtų atliktas, keletą savaitių stengiasi visa ekspedicijos komanda, o ją paprastai sudaro kelios dešimtys žmonių.

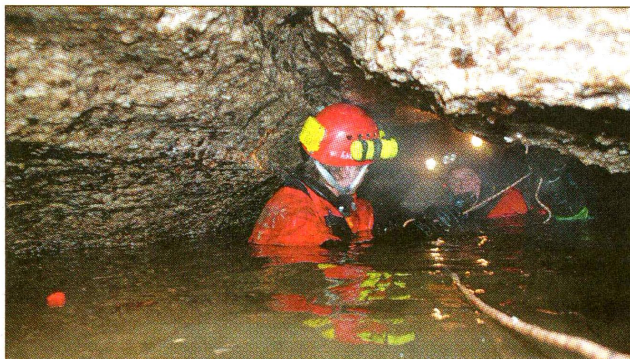
Kitais metais klubo narų komanda, kuriai kaip tik ir vadovauja Aleksejus, neria. Nors šio veiksmo aprašymas užima tik keletą eilučių, jis trunka daugiau kaip dešimtį dienų. Kartais narams po žeme sunkiomis sąlygomis tenka pragyventi net dvidešimt dienų. Po tokio varginančio darbo išlipusius nardytojus kaip didvyrius pasitinka visa ekspedicija.

Trečiaisiais metais ekspedicija organizuojama tušties oro balionams išgabenti. Jie vežami atgal į Maskvą užpildyti. Visa tai daroma tam, kad kitais vėl būtų galima juos vežti sifono link.

Kad gyvenimas po žeme būtų bent kiek pakenčiamas, urve yra statomos požeminės stovyklos. Dažniausiai tai būna polietileno ar kitokios vandeniui atsparios medžiagos gabalu uždengtas karkasas. Šio statinio paskirtis - nuo vandens ir urve pučiančių skersvėjų apsaugoti besiilsinčius speleologus. Tokioje palapinėje paprastai būna du ar keli miegmaišiai. Kad nesusaltų, urvų tyrinėtojai juose miega keliese.

Atradimo džiaugsmas

Pasak pašnekovo, jo, kaip ir daugelio speleologų, pagrindinis tikslas - būti ten, kur dar nebuvę žengusi nė vieno žmogaus koja. "Šiais laikais, kai jau žinomi aukščiausi kalnai, giliausios vandenynų gelmės, ką nors nauja atrasti galima tik po žeme", - sako pats ne kartą atradimo jausmą patyręs tyrinėtojas.

Speleologai supranta, kad net menkiausia jų klaidelė po žeme gali būti lemtinga

Speleologo reikmenys